

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. Where is the Pishon river located? Where is the Gihon?
2. How large is the Garden of Eden? How large is Eden?
3. Where is the entrance to the Garden of Eden located? Where is the entrance to Gehinom (Hell)?
4. How far apart are the Garden of Eden and Gehinom?
5. How large is Gehinom?

This and much more will be addressed in the sixth lecture of this series: "The Garden of Eden: What is it and Where is it Located?".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the lecture and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book were designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it as well as a handy reference guide and for quick review.

This lecture is dedicated to the memory and *Li-ilui Nishmas*

חנה חיה בת מענדל ע"ה

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE
Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series XII Lecture #6

THE GARDEN OF EDEN: WHAT IS IT & WHERE IS IT LOCATED?

I. The Four Rivers

A. The Garden of Eden and the Four Rivers

וַיִּטַע ד' אֶל־לְהִים גֶּן־בְּעֵדֶן מִקְדָּם וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצַר: וַיִּצְמַח ד' אֶל־לְהִים מִן־הָאָדָמָה כָּל־עֵץ נֹחֵמֵד לְמַרְאֵה וְטוֹב לְמֵאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֶּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע: וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבַּעַה רְאשִׁים: שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֶת כָּל־אֶרֶץ הַחַוִּילָה אֲשֶׁר־שָׁם הַזָּהָב: וְזֶהָב הָאֶרֶץ הַהִוא טוֹב שֵׁם הַבְּדֵלָח וְאֶבֶן הַשֵּׁהָם: וְשֵׁם־הַנְּהָר הַשְּׁנַי גִּיחוֹן הוּא הַסּוֹבֵב אֶת כָּל־אֶרֶץ כּוּשׁ: וְשֵׁם הַנְּהָר הַשְּׁלִישִׁי חַדְקָל הוּא הַהֹלֵךְ קְדָמָת אַשּׁוּר וְהַנְּהָר הָרְבִיעִי הוּא פָּרָת: וַיִּקַּח ד' אֶל־לְהִים אֶת־הָאָדָם וַיְנַחְהוּ בְּגֶן־עֵדֶן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ: בְּרֵאשִׁית בִּיחֹטֵט

And the L-rd G-d planted a garden eastward in Eden; and there He put the man whom He had formed. And out of the ground made the L-rd G-d every tree to grow that is pleasant to the sight, and good for food; the tree of life also in the midst of the garden, and the tree of knowledge of good and evil. And a river went out from Eden to water the garden; and from there it was divided, and became four rivers. The name of the first is Pishon; that is the one which flows around the whole land of Havilah, where there is gold; And the gold of that land is good; there is bdellium and the onyx stone. And the name of the second river is Gihon; that is the one which flows around the whole land of Kush. And the name of the third river is the Tigris; that is the one which flows toward the east of Assyria. And the fourth river is the Euphrates. And the L-rd G-d took the man, and put him into the garden of Eden to cultivate it and to keep it. **Genesis 2:8-15**

B. The Pishon

(ח) (ח) **מקדם.** במזרחו של עדן נטע את הגן: (ט) **ויצמח.** לענין הגן הכתוב מדבר: **בתוך הגן.** באמצע הגן: (יא) **פישון.** הוא נילוס נהר מצרים, ועל שם שמימיו מתברכין ועולין ומשקין את הארץ נקרא פישון, כמו ופשו פרשיו. דבר אחר פישון, שהוא מגדל פשתן, שנאמר אצל מצרים ובושו עובדי פשתים (ישעיה יט, י): (יג) **גיחון.** שהיה הולך והומה והמייתו גדולה מאד, כמו וכי יגח (שמות כא, כח.), שמנגח והולך והומה: (יד) **חדקל.** שמימיו חדין וקלין: פרת. שמימיו פרין ורבין, ומברין את האדם: **כוש ואשור.** עדיין לא היו, וכתב המקרא על שם העתיד: **קדמת אשור.** למזרחה של אשור: **הוא פרת.** החשוב על כולם, הנזכר על שם ארץ ישראל: **רשי שם**

(8) Eastward: In the eastern part of Eden He planted the garden. **(9) And He made to grow:** This passage is referring to the garden. **(11) Pishon:** This is the Nile, the river of Egypt. And because its waters increase and rise and water the land, is it called Pishon as in the verse (Habakuk 1:8), “And their horsemen spread themselves (increased).” Another interpretation: The river is named Pishon because it makes flax to grow, as it is

stated in regards to Egypt (Isaiah 19:9), “Moreover they that work in combed flax (Egyptians) . . . shall be ashamed.” **(13) Gihon:** Because it flowed along and roared and its roaring is very great, as it is stated (Ex. 21:28), “And if an ox gore (יגח),” for it keeps on goring and roaring. **(14) Tigris:** For its waters are swift and light. **Euphrates:** For its waters make fertile and multiply and make men healthy. **Kush and Assyria:** They did not as yet exist. Scripture wrote their names based on the future. **Towards the east of Assyria:** To the east of Assyria. **Is the Euphrates:** The most important of them all, [for] it is mentioned in reference to the Land of Israel. [as being one of its boundaries as it is written (Deut. 1:7), “. . . [conquer the land all the way up to] the great river, the Euphrates.” **Rashi’s Commentary to Gen. 2:8-13**

(2) וחכמי האומות אמרו שאינו כן וקוראין לפישון גאנקי ואמרו שחווילה הוא מחוז באינדיא”ה ושגאנקי סובב את כל ארץ הודו ובתוך החול שלו ימצא זהב ואמרו ג”כ שהנהר הזה מתחלק לעשרה נהרות ויכנס בים ושהוא רחב מאד ושבעד היותר חד מהמים הוא שמונה מילין. . . . וגיחון אמרו שהוא נילוס הגדול מכל נהרות העולם והוא הסובב את כל ארץ כוש ומצרים. . . פירוש הר’ יצחק אברבנאל לבראשית ב:ח

Gentile scholars say that the Pishon is the Ganges River and they say that Havila is a district of India and that the Ganges surrounds the entire country of India and gold can be found in its sand. They also say that this river is divided into ten rivers and it enters the sea and that it is extremely wide and its most narrow section is eight miles wide . . . They say that the Gihon is the great Nile, the largest of all rivers which surrounds the entire lands of Ethiopia (Sudan) and Egypt. . . . **Commentary of R. Yitzchak Abrabanel to Gen. 2:8**

(3) שום חד פישון הוא דמקיף ית כל ארע הינקדי דתמן דהבא: תרגום יונתן בן עוזיאל

The name of the first is Pishon; that is the one which flows around the whole land of **India**, where there is gold. **Targum Yonason ben Uziel to Gen. 2:11**

C. Havila

(1) ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען: ז ובני כוש סבא וחווילה וסבתה ורעמה וסבתכא ובני רעמה שבא ודדן: בראשית יו-ז

And the sons of Ham: Kush, and Egypt, and Put, and Canaan. And the sons of Kush: Seba, and **Havilah**, and Sabtah, and Raamah, and Sabtecha; and the sons of Raamah; Sheba, and Dedan. **Gen. 10:6-7**

(2) ואת-אופר ואת-חווילה ואת-יובב כל-אלה בני יקטן: בראשית י:כט

And Ophir, and Havilah, and Jobab; all these were the sons of Joktan. **Ibid. 10:29**

(3) וישכנו מחווילה עד-שור אשר על-פני מצרים באכה אשורה על-פני כל-אחיו נפל: בראשית כה:יח

And the [descendants of Yishmael] lived from Havilah to Shur, that is before Egypt, as you go toward Assyria; and he fell in the presence of all his brothers. **Gen. 25:18**

D. Kush: Ethiopia or India?

(1) מהודו ועד כוש רב ושמואל, חד אמר: הודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם, וחד - אמר: הודו וכוש גבי הדדי הוּו קיימי, כשם שמלך על הודו וכוש - כך מלך מסוף העולם ועד סופו. מגילה יא.

From Hodu to Kush. (Esther 1:1) Rav and Shmuel gave different interpretations of this. One said that Hodu is at one end of the world and Kush at the other, and the other said that Hodu and Kush adjoin one another, and that [the meaning is that] as he ruled over Hodu and Kush, so he ruled from one end of the world to the other. **Megila 11a**

(2) אמר רבא: האי המלתא דאתיא מבי הנדואי - שריא, ומברכין עליה בורא פרי האדמה. ברכות לו:

Raba said: The preserved ginger which comes from the place of the Indians (**India**) is permitted, and we say over it the benediction “Who createst the fruit of the ground”. **Berachos 36b**

הנדואי - כושיים. רש"י שם

Indians: Kushites Rashi, Ibid.

(3) וְהָיָה | בַּיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֶ-דְּנִי | שְׁנֵית יָדוֹ לְקַנּוֹת אֶת-שְׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשָּׂאֵר מֵאֲשׁוּר וּמִמְצָרִים וּמִפְתָּרוֹס וּמִכּוּשׁ וּמִעִילָם וּמִשְׁנַעַר וּמִחַמַּת וּמֵאֵי הַיָּם: ישעיה יא:יא

And it shall come to pass in that day, that the L-rd shall set his hand again the second time to recover the remnant of His people, who shall be left, from Assyria, and from Egypt, and from Pathros, and from **Kush**, and from Elam, and from Shinar, and from Hamath, and from the islands of the sea. **Isaiah 11:11**

ויהי בעדנא ההיא יוסיף ד' תנינות גבורתיה למפרוק ית שארא דעמיה דאשתאר מאתור וממצרים ומפתרוס מהודו ומעילם ומבבל ומחמת ומגגות ימא: תרגום יונתן שם

And at that moment, the L-rd shall continue to show His might a second time to redeem the remnant of His people, who shall be left, from Assyria, and from Egypt, and from Pathros, and from **India**, and from Elam, and from Shinar, and from Hamath, and from the islands of the sea. **Targum Yonason ben Uziel Ibid.**

E. The Euphrates

(1) (דברים א') עד הנהר הגדול נהר פרת - שמעון בן טרפון אומר: קרב לגבי דהינא ואידהן. דבי רבי ישמעאל תנא: עבד מלך כמלך. שבועות מז:

As far as the great river, the river Euphrates. (Deuteronomy 1:7) Shimon b. Tarfon says: Go near a man smeared with oil, and you too will become smeared with oil. In the School of R. Yishmael it was taught: The servant of a King is like a King. **Shavuos 47b**

(2) פרת הוא קטן משלש נהרות שהוא מנוי אצלם לבסוף והנהר הרביעי הוא פרת (בראשית ב) וכאן הוא קורא אותו נהר גדול בשביל שהוא נזכר כאן על שם א"י שהיא חשובה נזכר גם הוא בחשיבות. רש"י שם

The Euphrates is smaller than the other three rivers, as it is mentioned last (Gen. 2:14), "the fourth river is the Euphrates". Here (Deut. 1:7) it is called the "great river," as it is mentioned here in conjunction with the Land of Israel, which is consequential, it too is mentioned as being consequential. **Rashi Ibid.**

(3) רב נחמן בר יצחק ואיתימא רב אחא בר יעקב: הוא פרת - דמעיקרא. תניא, רבי מאיר אומר: יובל שמו, שנאמר (ירמיהו ט"ז) והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו, ולמה נקרא שמו פרת - שמימו פרים ורבים. בכורות נה:

The fourth river is the Euphrates Said R. Nahman b. Yitzchak, (others say: R. Aha b. Yaakov): [It means thus]: The Euphrates is actually the one [mentioned] first. It has been taught: Its name is Yuval [river] because Scripture says (Jer. 17:8), "For he shall be like a tree planted by the waters and that spreadeth the roots by the river [Yuval]", referring to the Tree of Life which was in the Garden of Eden. It is implied that the Euphrates, the primary stream, watered the Garden of Eden. And why is it called *Perath* (Euphrates)? Because its waters are fruitful [fructifying] and increase (seemingly) without direct rainfall. **Bechoros 55b**

F.

ורבי אברהם מכחיש מה שאמרו כי פישון הוא נילוס, בעבור שימצאהו יוצא מהר הלבונה, ולכן יגדל בימי הקיץ וכבר נודעו נהרות רבים יצאו מן המקור וימשכו הרבה, ואחר כן יכנסו בתחתיות ארץ מהלך ימים, ויבקעו ויהיו נובעים תחת אחד ההרים במקום רחוק: רמב"ן בראשית ג:כב

Rabbi Avraham [ibn Ezra] disagreed with the opinion that the Pishon was the Nile, because its source is the "White Mountain" (deep in Africa). For that reason, the river overflows in the summer. [However, that is not a serious objection,] for it is well known that many rivers flow from their source for a long distance and then subsequently reenter the ground and flow underground a long way (lit. days) and reemerge from under some mountain a considerable distance away. **Commentary of Ramban to Gen. 3:22**

II. The Size of Eden and its Garden

A.

(1) אמר רבי יהושע בן לוי: כל העולם כולו מתמצית גן עדן הוא שותה, שנאמר (בראשית ב') ונהר יוצא מעדן וגו'. תנא: מתמצית בית כור שותה תרקב. מצרים היא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, ומצרים אחד מששים בכוש, וכוש אחד מששים בעולם, ועולם אחד מששים בגן, וגן אחד מששים בעדן, ועדן אחד מששים בגיהנם, נמצא כל העולם כולו ככיסוי קדירה לגיהנם. תענית י.

R. Yehoshua b. Levi said: The whole world is watered by the residue of the Garden of Eden, as it is said, And a river went out of Eden, etc. A Tanna taught: The residue of a

kor (30 seah) is enough to irrigate a tarkav (half a seah). Egypt is four hundred parasangs square. Now Egypt is one sixtieth of Ethiopia [Cush], Ethiopia is one sixtieth of the world, the world is one sixtieth of the Garden, the Garden is one sixtieth of Eden, Eden is one sixtieth of the Gehinom: thus the whole world is like a pot lid [in relation] to Gehinom. [1 parsang (parsa) = 4 mil. 1 mil = 2,000 amah. 1 amah = between 3,000 and 4,000 feet.] **Taanis 10a**

(2) ואמר כי העולם אחד מששים בגן. כי אין ספק כי העולם הזה גשמי, ולכך הגן שאינו גשמי מדריגה יותר עליונה, והעדן יותר נבדל מן הגן ולפיכך אמרו (תיקו"ז י"ג, ב') עין לא ראתה אלקים זולתך זה עדן, נמצא שהמדריגה היותר עליונה הוא העדן, ולפיכך אמרו גן אחד מששים בעדן. מהר"ל מפראג ס' באר הגולה באר ו'

It says that this world is a sixtieth of the garden, for there is no doubt that this world is physical and therefore, the garden, which is not physical, is on a higher level. Eden, which is even more spiritual than the garden, for Eden is the reward "that no eye has seen with the exception of G-d," is even on a higher level, therefore the garden is a sixtieth of Eden. **Maharal of Prague, B'eir HaGolah 6**

B.

מאי עין לא ראתה? אמר רבי יהושע בן לוי: זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית רבי שמואל בר נחמני אמר: זה עדן שלא שלטה בו עין כל בריה. שמא תאמר, אדם הראשון היכן היה? - בגן. ושמא תאמר: הוא גן, הוא עדן - תלמוד לומר: (בראשית ב') ונהר יצא מעדן להשקות את הגן, גן לחוד ועדן לחוד. ברכות לד:

What is the meaning of the verse (Isaiah 54:3), "No eye has seen, Oh G-d, beside You what He will do for him that waits for Him"? R. Yehoshua b. Levi said: This is the wine which has been preserved in its grapes from the six days of Creation. R. Shmuel b. Nahmani said: This is Eden, which has never been seen by the eye of any creature. Perhaps you will say, Where then was Adam? He was in the garden. Perhaps you will say, the garden and Eden are the same? Not so! For the text says: And a river went out of Eden to water the garden. The garden is one thing and Eden is another. **Berachos 34b**

III. The Garden and its Entrance

A.

גן עדן, אמר ריש לקיש: אם בארץ ישראל הוא - בית שאן פתחו, ואם בערביא - בית גרם פתחו, ואם בין הנהרות הוא - דומסקנין פתחו. בבבל, אביי משתבח בפירי דמעבר ימינא, רבא משתבח בפירי דהרפניא. עירובין יט.

[As to] the Garden of Eden, Resh Lakish said: If it is in the Land of Israel, its gate is Beth Shean; if it is in Arabia, its gate is Beth Gerem, and if it is between the rivers, its gate is Dumaskanin. In Babylon, Abaye praised the fruit of Ever Yamina and Rava praised the fruit of Harpania. **Eiruvim 19a**

B.

ויגרש את האדם גורש ויוצא לו חוץ לגן עדן בהר המוריה ששער גן עדן סמוך להר המוריה ששם לקחו ומשם החזירו למקום שלוקח שנ' ולעבוד את האדמה אשר לוקח משם. מדרש פרקי דר' אליעזר פרק כ'

And He drove out Adam from the Garden of Eden to Mount Moriah, for the entrance to the Garden of Eden is close to Mount Moriah, for man was taken from there and to there was he returned, as it is stated (Gen. 3:23), "to till the ground from where he was taken."
Midrash Pirkei D'Rabbi Eliezer Chapter 20

C.

(1) וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לַעֵת עֶרֶב וְהָיָה עָלֶיהָ-זֵית טָרֶף בְּפִיהָ וַיֵּדַע נֹחַ כִּי-קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: בראשית ח:יא

And the dove came in to him in the evening; and, lo, in her mouth was an olive leaf plucked off; so Noah knew that the waters were abated from off the earth. **Genesis 8:11**

(2) מהיכן הביאה אותו, רבי אבא בר כהנא אמר משבשושין שבא"י הביאה אותו רבי לוי אמר מהר המשחה הביאה אותו, דלא טפת ארעא דישראל במבולא, והוא שהקב"ה אומר ליחזקאל (יחזקאל כב) ארץ לא מטוהרה היא ולא גושמה ביום זעם, רב ביבי אמר נפתחו לה שערי גן עדן והביאה אותו. . . . מדרש בראשית רבה לג:ו

From where did [the dove bring the olive leaf]? R. Aba bar Kahana said: It brought it from the branches [of the olive trees] of the Land of Israel. R. Levi said: It brought it from the Mount of Olives, for the Land of Israel was not inundated during the Flood. Regarding this did the Holy One, blessed be He, say to Yechezkel (Ezekiel 22:24), "You are the land that is not cleansed, nor rained upon in the day of indignation." R. Bayvai said: The gates of the Garden of Eden were opened and it brought it [from there].
Midrash Beraishis Rabbah 33:6

D.

אמר ליה: דחיקא לי מילתא. דבריה ועייליה לגן עדן, אמר ליה: פשוט גלימך, ספי שקול מהני טרפי. ספא שקל. כי הוה נפיק שמע דקאמר: מאן קא אכיל לעלמיה כרבה בר אבוה נפץ שדנהו. אפילו הכי, אתייה לגלימיה, סחט גלימא ריחא, זבניה בתריסר אלפי דינרי, פלגינהו לחתנוותיה. בבא מציעא קיד:

[Rabbah b. Abbuha said to Eliyahu] I am very hard pressed. He then led him into the Garden of Eden and said to him: Remove thy robe and collect and take away some of these leaves. So he gathered them and carried them off. As he was coming out, he heard a remark, "Who would so consume his [portion in] the world [to come] as Rabbah b. Abbuha has done?" Thereupon he scattered and threw them away. Yet even so, since he had carried them in his robe, it had absorbed their fragrance, and so he sold it for twelve thousand denarii, which he distributed among his sons-in-law. **Bava Metzia 114b**

E.

(1) וַיִּשְׁלַחְהוּ ד' אֱלֹהִים מִגֶּן-עֵדֶן לְעַבְדֵי אֶת-הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם: כַּד וַיִּגְרֶשׁ אֶת-הָאָדָם וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם לְגֶן-עֵדֶן אֶת-הַכְּרֻבִּים וְאֵת לְהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לְשָׁמֵר אֶת-דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים:

And the L-rd G-d sent him out from the garden of Eden, to till the ground from where he was taken. So He drove out the man; and He placed Cherubim at the east of the garden of Eden, and a flaming sword which turned every way, to guard the way of the tree of life. **Genesis 3:23-24**

(2) וטרד ית אדם מן דאשרי יקר שכינתיה מן לקדמין בין תרין כרוביא קדם עד לא ברא עלמא ברא אורייתא ואתקין גינתא דעדן לצדיקייא דייכלון ויתפנקון מן פירי אילנא על די פלחו בחייהון באולפן אורייתא בעלמא הדין וקיימו פקודיא אתקין גיהנם לרשיעייא דמתילא לחרבא שנינא אכלה מתרין סטרין אתקין בגווה זיקוקון דינור וגומרין דאשתא למידן בהון לרשיעייא דמרדו בחייהון באולפן אורייתא טבתא הוא אורייתא לפלחה מן פירי אילן חייא דאתקנהא מימר די-י לנטורהא דיהי קיים ומטייל בשבילי ארחא דחיי לעלמא דאתי: תרגום יונתן לבראשית ג:כד

And He rushed out Adam from the place where he had dwelt amongst the glory of the Divine Presence [to beyond the area of] between the two Cherubim. Before He had created the world, He created the Torah and prepared the Garden of Eden for the Tzaddikim (righteous) so that they may eat and enjoy the fruits of the trees because they had served G-d with the study of the Torah and the fulfillment of the commandments while they were alive in this world. He prepared Gehinnom for the evil. It is compared to a sharpened sword that destroys from both sides. He prepared in it flames of fire and coals of fire to punish the evil who rebelled, while they were alive, against the beneficial teachings of the Torah, this is the Torah which one serves from the fruit of the Tree of Life. The Divine command prepared it in this way so that it (the Tree of Life - the Torah) be preserved and as a result one can walk on the path that brings one to the World to Come. **Targum Yonason to Gen. 3:24**

(3) מפני מה ברא הק' גיהנם וגן עדן כדי שיהו מצילות זו מזו וכמה ריוח יש ביניהם ר' יוחנן או' כותל ור' חנינא א' טפח ורבנין אמרין שתיהן שוות. פסיקתא דר' כהנא כה:ג

Why did the Holy One create Gehinnom and Gan Eden? In order that each should protect each other. What is the distance between them? Rabbi Yochanon said: A wall [separates them]. Rabbi Chanina said: One handbreadth [separates them]. The Rabbis say that they are flush. **Pesikta D'Rabbi Kahana Pesikta 28:3**

F.

דע כי גן עדן התחתון נברא אלפים ושס"ה שנים קודם העולם השפל שאנו בו ושיעורו זה העולם אחד משישים בגן עדן, וזה הגן עומד לימינו של עולם לרוח דרומית מזרחית ודומה זה העולם לפני הגן כתינוק בן יומו לפני אמו וקרקע עולם השפל רחוק מקרקע של גן טפח וצפונו של עולם השפל אצל דרומו של גן שם גיהנם מדור מזיקים ומלאכי חבלה וצורת עולם השפל כצורת אות ב' ואף על פי כן קשה בין לחיים ובין למתים ללכת לגן עדן מפני פחד המזיקים של גיהנם העומדים בצפונו של עולם, לכן גזר חכמתו של הקב"ה לעשות מחילות עפר ממערת המכפלה עד חוץ לעולם השפל סמוך לגן כדי שיעברו נשמת הצדיקים דרך שם

ולא יפגעו את המזיקים. ואדם וחווה ידעו סוד זה והשתדלו שם קבורתם. ס' ילקוט ראובני
(בראשית)

You should know that the lower Garden of Eden was created two thousand, three hundred, and sixty five years prior to the lower world which we occupy. Its (the lower world's) size is a sixtieth of the Garden of Eden. This garden stands at the right - the southeast of the world. This world, in comparison to the garden, is like a new born child in comparison to its mother. The ground of the lower world is distant from the Garden by a handbreadth. The northerly part of the lower world is right by the south of the Garden. There is located Gehinnom, the abode of the demons and destructive angels. The form of the lower world is like that of a "beis". Despite this, it is difficult for both the living and dead to go to the garden because of the terror of the demons of Gehinnom who stand at the northerly part of the world. As a result, the wisdom of the Holy One, blessed be He, decreed that tunnels be made from the Cave of Machpelah, which lead beyond this lower world right up to the garden in order that the souls of the righteous should travel through them and not meet up with the demons. Adam and Eve knew this secret and made the effort to be buried there. **Sefer Yalkut Reuveini (Beraishis)**

IV. In the Depths of the Earth

A.

(1) לא יפקיענה בסודרין, ורבי יוסי מתיר. והכי קאמרי ליה רבנן לרבי יוסי: הא מעשה דאנשי טבריא דתולדות חמה הוא, ואסרי להו רבנן - אמר להו: ההוא - תולדות אור הוא, דחלפי אפיתחא דגיהנם. שבת לט.

One must not break it into a [hot] cloth [that was heated by the sun], but R. Yosei permits it; and the Rabbis argued thus with R. Yosei: "But in the incident of the people of Tiberias, it was a sun-heated object, yet the Rabbis forbade it?" "That was a product of fire," he retorted, "because the [waters of Tiberias] pass over the entrance to Gehinnom." **Shabbos 39a**

B.

(1) דרש רבא: (במדבר טז) אם בריאה יברא ד' - אם בריאה גיהנם - מוטב תהיה, אם לאו - יברא ד'. איני? והא תניא: שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, אלו הן: תורה, ותשובה, גן עדן, וגיהנם, כסא הכבוד, ובית המקדש, ושמו של משיח. . . . אלא הכי קאמר: אי איברי ליה פומא - מוטב, ואם לא - יברא ד'. והכתיב: (קהלת א) אין כל חדש תחת השמש הכי קאמר: אי הכא לא מקרב פומא להכא ליקרב. נדרים לט:

Rava expounded: But if the L-rd make a new thing: if the Gehenna is already created, It is well: if not, let the L-rd create it. But that is not so, for it was taught: Seven things were created before the world, viz., The Torah, repentance, **the Garden of Eden, Gehinom,** the Throne of Glory, the Temple, and the name of the Messiah. . . . Rather, this is what Moses said: If a mouth has already been created for it (Gehenna), It is well; if not, let the L-rd create one. But is it not written (Koheles 1:9), "There is no new thing under the sun?" - He said thus: If the mouth is not near to this spot, let it draw near. **Nedarim 39b**

(2) כתיב (במדבר כ"ו) ובני קרח לא מתו. תנא משום רבינו: מקום נתבצר להם בגיהנם, ועמדו עליו. מגילה יד.

And the sons of Korah did not die. (Numbers 24:11) A Tanna taught in the name of our Teacher: A special place was fenced in (fortified) for them in Gehinnom and they stood on it. **Megilah 14a**

C.

מתחילה מוסרין את הרשע למלאך דומה שהוא ממונה על המתים בקבר ואחר ג' ימים מוסרו דומה לגיהנם שהוא בעמקי הארץ לצרפו ולזככו. ושם משעבדין בו החיצונים וכ"א נוטל ממנו עד שיעלה גביתם. . . הגאון מווילנא, ספר אבן שלמה פרק י:לב

Soon [after death] the evil person is handed to Duma, the angel appointed over the dead [while they're] in the grave. After three days, Duma hands him over to Gehinnom which is **in the depths of the earth** in order to refine and purify him. There the evil spirits subjugate him, everyone taking from him until his debt is paid. **The Gaon of Vilna, Sefer Even Shlaima 10:32**

D.

(1) ארץ ממנה יצא לחם ותחתיה נהפך כמו אש. מקום ספיר אבניה ועפרת זהב לו. איוב כח:ה-ו

As for the earth, from it comes bread; and under it is turned up as by fire. Its stones are the place of sapphires; and it has dust of gold. **Job 28:5-6**

(2) ארעא דמנה נפק מזונה ולרע מנה גהנם דצנת תלגיה מתהפכא דכמת אשתא. וגנתא דעדן די אתר דשבזיזא אבנהא ועפרורין דדהבה ליה. תרגום איוב כח:ה-ו

Underneath the land from which issues forth food is Gehinnom . . . and the Garden of Eden . . . **Targum to Job 28:5-6**

E.

(יחזקאל לא:טו) כה אמר ד' א-להים ביום רדתו שאולה האבלתי כסיתי עליו את התהום ר"י בר רבי אמר הובלתי כתיב אין עושין כסוי לגיגית לא של כסף ולא של זהב ולא של נחושת אלא חרס לאותם שהם ממינה כך רשעים חשך גיהנם חשך תהום חשך הובלתי רשעים לגיהנם וכסיתי עליהם את התהום חשך יכסה חשך. מדרש בראשית רבה לג:א

"Thus says the L-rd G-d: In the day when he went down to Sheol I caused the deep to mourn, to cover itself for him . . ." (Ezekiel 31:15) Rabbi Y. bar Rabbi said: The word for mourning (*he'evalti*) is written in a way in which it could be pronounced *hovalti* - I transported, i.e. from the grave (sheol) I transported him [to beneath the deep (the bottom of the ocean)]. One doesn't make a covering of an earthenware vat from silver, gold, or copper, but from earthenware which is similar in composition. Similarly, since the evil are the embodiment of darkness, and Gehinom is darkness and the deep is a place of darkness, I transported the evil to Gehinom and covered them with the deep. Darkness covers darkness. **Midrash Beraishis Rabbah 33:1**

F.

ג"ע התחתון הוא לפני ולפנים בארץ עליונה מז' ארצות הנקרא תבל. . . . הגאון מווילנא, ספר אבן שלמה פרק י:לב אות ל'

The lower Garden of Eden is in the deep interior. It is the highest of the seven lands that are referred to as *tevel* (the populated area of the earth). **The Gaon of Vilna, Sefer Even Shlaima 10:32 Note #30**

G.

בעולם הזה נעשה להם נס בלילה שהיה נס עובר אבל לעתיד לבא הלילה נעשה יום, שנאמר (ישעיה ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו', כאור שברא הקב"ה בתחלה וגנזו בגן עדן. שמות רבה פרשה יח:יא

In this world, a miracle occurred to them (the Jewish people at the time they left Egypt) at night, but it was a temporary miracle. In the future, the night will turn into day, as it is stated (Isaiah 30:26), "Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, and the light of the sun shall be multiplied "shivasaim" (a multiple of seven), as the light of the seven days". It will be like the light which the Holy One, blessed be He, originally created and hid in the Garden of Eden. **Midrash Shemos Rabbah 18:11**

V. Heaven On Earth

A.

ודע והאמן כי גן עדן בארץ, ובו עץ החיים ועץ הדעת ומשם יצא הנהר ויפרד לארבעה ראשים הנראים לנו, כי פרת בארצנו ובגבולנו, ופישון הוא נילוס מצרים, כדברי הראשונים אבל כאשר הם בארץ כן יש בשמים דברים יקראו כן והם לאלה יסוד, כמו שאמרו (מדרש שה"ש זוטא א ד) הביאני המלך חדריו, מלמד שעתיד הקב"ה להראות את ישראל גנזי מרום החדרים שבשמים דבר אחר, הביאני המלך חדריו, אלו חדרי גן עדן, מכאן אמרו כמעשה הרקיע מעשה גן עדן: פירוש הרמבן לבראשית ג:כב

You should know and believe that the Garden of Eden is on the earth and it contains the Tree of Life and the Tree of Knowledge and from it issues forth a river which separates into four head waters which is visible to us, for the Euphrates is in our land and boundary and the Pishon is the Nile of Egypt, as is stated by the early commentators. But just as there is such a place on earth, so too, there is a parallel place in Heaven which is a Kabbalistic secret, as it is stated in the Midrash (Shir HaShirim Zuta 1:4), on the verse: The King has brought me into His chambers, "This teaches us that, in the future, the Holy One, blessed be He, is destined to show Israel Heavenly hidden chambers. Another explanation - This is referring to the chambers of the Garden of Eden. From here they deduced that there exists in Heavens [a world] akin to the Garden of Eden." **Commentary of Ramban to Gen. 3:22**

B.

ומה שכר ועונש יש לנפשות הצדיקים בגן הזה, דבר זה עיקרו בתורה ופירושו בדברי סופרים שגן עדן מצוי הוא בעולם הזה במקום ממקומות הארץ, ושארבע נהרות יוצאין משם ואחד מהם פרת הסובב ארץ ישראל, וכל מה שבא בכתוב מפשרטי סדר בראשית הכל אמת אין מקרא מהן יוצא מידי פשוטו . . . אבל סוד הענין הזה שהדברים כפולים, כי גן עדן

וארבע נהרותיו ועץ החיים ועץ הדעת אשר נטע שם הא-להים, וכן הכרובים ולהט החרב המתהפכת גם עלה התאנה והחגורות וכתנות העור, כולם כפשוטם וכמשמעם, אמת הדבר ויציב הענין, ולסוד מופלא הוא כי הם כציורי דבר להבין עוד ענין עמוק במשל . . . ספר שער הגמול לרמב"ן בסוף ספר תורת האדם

What is the reward and punishment for the Tzaddikim (righteous) in this garden? This matter is essentially stated in the Torah, but its explanation is in the works of the Rabbis. For the Garden of Eden exists on earth in some place and four rivers issue forth from there. One of them is the Euphrates which surrounds the Land of Israel. Everything which is implied by the simple sense of Scripture is true. [Besides for its deeper implied meaning.] Scripture is [also] to be understood literally. (Shabbos 63a) . . . The secret meaning of this, however, is that Scripture is speaking on two levels. For the Garden of Eden and its four rivers and the Tree of Life and the Tree of Knowledge which G-d planted there, and similarly the Cherubim and the flaming sword which turned every way, and the leaf of the fig tree and the belts and the clothing of skin, are all truly and definitively to be understood literally, as well as being an allegory alluding to profound concepts. . . . **Ramban, Shaar HaG'mul, the final section of Sefer Toras HaAdam**

C.

דבר ברור ומוסכם שאף על פי שהנפש אינה גוף ולא כח בגוף. אף על פי כן מצד ששכנה בגוף הצטיירה מדעות גשמיות עד שיחוייב מזה שתשכון אחרי הפרדה במקום גשמי. ונתברר [מזה] שגן עדן הוא בעולם התחתון, לפי שהעתק הקצוות יקשה כי אם בהדרגה. ובהיות בראשונה שכונתה במקום גשמי לבד, תעתק למקום ממוצע בין הגשמיות ובין הבלתי בעלי גשם. והוא יתרון גן עדן לשאר המקומות. דרשת הר"ן דרוש ז'

It is a clear and well attested fact that even though the spirit is not actually physical, since it dwelled in a physical body, it thinks in physical terms and therefore, after it leaves the body, it must still dwell in a physical location. As a result, the Garden of Eden is in the lower (physical) world, for it would be too difficult for the spirit to immediately make the transition to a spiritual world without taking intermediate steps. Since it originally dwelled in the lower world, [the spirit] is transferred to a location which is intermediate between the physical and the spiritual. This is the advantage that the Garden has over other places. **Droshos HaRan #7**

VI. Gehinom

A.

אמר רבי ירמיה בן אלעזר: שלשה פתחים יש לגיהנם, אחד במדבר ואחד בים ואחד בירושלים. במדבר, דכתיב (במדבר ט"ז) וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה, בים דכתיב (יונה ב') מבטן שאול שועתי שמעת קולי, בירושלים דכתיב (ישעיהו ל"א) נאם ד' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים. ותנא דבי רבי ישמעאל: אשר אור לו בציון - זו גיהנם, ותנור לו בירושלים - זו פתחה של גיהנם. עירובין יט.

R. Yirmiah b. Elazar stated: Gehenna has three gates; one in the wilderness, one in the sea and one in Jerusalem. 'In the wilderness' since it is written in Scripture (Num. 16:33): So they, and all that appertaineth to them, went down alive into the pit. 'In the sea' since it is written in Scripture (Jonah 2:3): Out of the belly of the nether world cried I, and Thou heardest my voice. In Jerusalem since it is written in Scripture (Isaiah 31:9): Saith

the Lord, whose fire is in Zion, and his furnace in Jerusalem. The school of R. Ishmael taught: 'Whose fire is in Zion' refers to Gehenna, 'And His furnace in Jerusalem' refers to the gate of Gehenna. **Eiruvim 19a**

B.

שמונה אלף שערי גיהנם וכל גיהנם וגיהנם שלש מאות [פרסה] ארכו ושלש מאות רחבו ועוביו אלף פרסה ועמקו מאה פרסה וכל רשע ורשע שנופל לתוכו שוב אינו יכול לעלות. ילקוט שמעוני ישעיה פרק כו רמז תכט

[There are] eight thousand gates to Gehinom and each section of Gehinom is three hundred long, three hundred wide, one thousand thick, and one hundred deep. Any wicked person who falls there cannot arise on his own. **Yalkut Shimoni Yeshaya Perek 26 Remez 436**

C.

אמר רבי פנחס ורבי חוניא לפי שהרשעים אומרים כמה רבואות גיהנם מחזקת מאתים רבוא שלש מאות רבוא כמה רשעים בכל דוד ודוד. אמר הקב"ה כל מה שאתם אבים בעולם אף היא מתפתה בכל יום ומרחבת ומעמקת שנאמר כי ערוך מאתמול תפתה. ילקוט שמעוני ישעיה ל רמז תלו

Rabbi Pinchas and Rabbi Chunia said: Since the wicked say, "How many myriads can Gehinom hold? Two hundred myriads (2 million)? Three hundred myriads (3 million)? How many *reshoi'im* - evil people are there in every generation? [Gehinom must eventually run out of space!] The Holy One, blessed be He, responded: To the extent that you desire [that which is forbidden] does it accommodate new space and expands and deepens, as it says (Isaiah 30:33), "Gehinom (*tofteh*) is prepared from the previous day." **Yalkut Shimoni Yeshaya Perek 26 Remez 436**

D.

אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא: כל המנבל את פיו - מעמיקין לו גיהנם, שנאמר (משלי כב) שוחה עמקה פי זרות. רב נחמן בר יצחק אמר: אף שומע ושותק, שנאמר (משלי כב) זעום ד' יפל שם. שבת לג.

Rabbah b. Shila said in R. Hisda's name: He who corrupts his mouth with foul language, Gehinom is made deep for him, as it is said (Prov. 22:14), "A deep pit (Gehinom) is for the mouth [that speaketh] perversity." R. Nahman b. Yitzchak said: Also [for] one who hears and is silent, for it is said (ibid.), "... he that is abhorred of the L-rd shall fall therein." **Shabbos 33a**

E.

חמשה אחד מששים, אלו הן: אש, דבש, ושבת, ושינה, וחלום. אש - אחד מששים לגיהנם, דבש - אחד מששים למן, שבת - אחד מששים לעולם הבא, שינה - אחד מששים למיתה, חלום - אחד מששים לנבואה. ברכות נז:

Five things are a sixtieth part of something else: namely, fire, honey, Sabbath, sleep and a dream. Fire is one-sixtieth part of Gehinnom. Honey is one-sixtieth part of manna. Sabbath is one-sixtieth part of the world to come. Sleep is one-sixtieth part of death. A dream is one-sixtieth part of prophecy. **Berachos 57b**